

CÂTEVA DATE DESPRE DESCOPERIREA BĂII TURCEȘTI DE LA GOLEȘTI

Maria Ioniță

Parcurgând colecția publicației "Gazeta municipală", în numărul din 12 iulie 1942 poate fi întâlnită o știre care atrage atenția în mod cu totul deosebit. Ea consemnează faptul că, însuși Dinu V. Rosetti, conservatorul Muzeului Municipiului București care "întreprinde în localitatea Golești (Muscel) niște săpături arheologice extrem de interesante"¹, anunțase telefonic redacției ziarului susnumit o importantă descoperire: "o veche baie turcească cu abur de pe vremea lui Matei Basarab. Baia prezintă o interesantă instalație de alimentare cu apă și cuptoare pentru aer cald. De mari dimensiuni, descoperirea d-lui Dinu Rosetti este unica din țară"².

Doritori de a vedea cum a fost receptată și transmisă știrea și de alte publicații ale vremii și siguri că acest lucru este imposibil să nu se fi întâmplat, am căutat febril și în colecțiile "Evenimentului zilei", "Universului", "Informației zilei", "Realității ilustrate", "Revistei Fundațiilor Regale" ș.a. Curiozitatea nu ne-a fost însă răsplătită. Doar într-o publicație de specialitate - este vorba de "Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice" -, am găsit câteva referiri la descoperirea menționată.

În numărul din iulie-octombrie 1942 al respectivei publicații, arhitectul Horia Teodoru, ocupându-se de prezentarea băii turcești din ansamblul Curtea Veche Domnească din București găsește o serie de similitudini între aceasta și băile turcești ale Curții domnești din Târgoviște și ale conacului Goleștilor, cea din urmă reprezentând "o recentă și interesantă descoperire". Este vorba de fapt, de descoperirea instalației cuptorului de încălzire a băii cu aburi și nu de construcția de suprafață a băii, care supraviețuise timpului, transformată însă în ruine, stare în care a găsit-o restaurarea din 1942-1943.

Chiar dacă, spre deosebire de baia turcească a Curții Vechi din București, "băile găsite la Golești și la Târgoviște...sunt izolate și depărtate de celelalte construcții"³, instalația de încălzire este aceeași. Ea reprezintă o "instalație clasică de cuptor subteran-hypokauston-instalație care după cum se știe, împrumutată de la Romani, caracterizează băile din tot orientul și occidentul bizantin și musulman"⁴.

În ce privește perioada în care a fost construită baia turcească de la Golești, ea nu este cea apreciată inițial de Dinu V. Rosetti, adică în timpul domniei lui Matei Basarab. Studiind istoricul complexului arhitectural medieval de la Golești, aflăm că numai conacul a fost construit pe vremea lui Matei Basarab, în timp ce clădirile anexe, dependințele, "între care «casa săracilor», școala, foisorul de la intrare, fântânile [de la poartă], o baie turcească, ziduri cu contraforți" au fost ridicate prin râvna marelui ban Radu Golescu, aproximativ între 1784 și 1807⁵. Baia turcească, având formă pătrată și acoperită cu o cupolă cu tavanul boltit, ocupă o suprafață de 36m² și este construită cu ziduri groase de aproape un metru⁶.

De altfel descoperirea făcută de Dinu V. Rosetti se înscrie între operațiunile de salvare și restaurare desfășurate la Golești în 1942-1943 sub egida și cu fondurile Institutului Național al Cooperăției, al cărui inimos director general - George Minescu⁷, poate fi considerat omul providențial datorită căruia, conacul și curtea boierilor Golești a fost redată posterității. Dar meritul de a fi declanșat întreaga acțiune în urma căreia complexul feudal de la Golești a devenit muzeu și a fost restaurat, în acest scop, este profesorul George Fotino. Faptele sunt cunoscute, mai ales celor care s-au aplecat mai cu stăruință asupra zbuciumatei istorii a casei boierilor Golești. Dar pentru că în luna iunie 1999 s-au împlinit 60 de ani de la apariția lucrării "Boierii Golești" a profesorului George Fotino, care a suscitât interesul oamenilor de cultură și, deopotrivă, pe cel al autorităților, se impune un scurt remember al evenimentelor.

După cum mărturisește George Fotino însuși, pe atunci director al bibliotecii Așezământului cultural Ion C. Brătianu, "scrisorile Goleștilor ce-mi fuseseră încredințate de Filip Lahovary mi-au dat prilejul să reconstituiesc unul din capitolele cele mai expresive ale vieții lumii noastre românești de la jumătatea veacului al XIX-lea"⁸. El adaugă că de mare ajutor în meritoria sa întreprindere i-au fost și "amintirile, așa de vii, pe care mi le-a povestit o nepoată a Zincăi Golescu, d-na. Elena Perticari, născută Davila"⁹.

Impresionanta lucrare a lui George Fotino numărând, după cum se știe, patru volume - unul care introduce cititorul în amănuntele istoriei renumitei familii de boieri Golescu și trei volume de documente -, a atras, cu siguranță, atenția asupra stării jalnice în care se aflau conacul și dependințele curții boierești de la Golești, la acea dată. Practic, din 1925, de la moartea Ecaterinei Al. G. Golescu, ultima din familie care se ocupase de întreținerea complexului, acesta se degradase tot mai mult.

În acest context, la 7 iunie 1939 este promulgată, de către Regele Carol al II-lea, legea nr. 296 "pentru declararea de utilitate publică și în interesul cultural național a expropriării imobilului proprietatea moștenirilor Golescu (Muzeul Dinicu Golescu)"¹⁰. În primul său articol, decretul-lege prevedea că "se declară de utilitate publică și în interesul cultural național exproprierea de urgență a imobilului numit «Casele Mari», împreună cu parcul, situat în comuna Golești, județul Muscel..."¹¹. Iar cel de-al doilea articol al legii, menționând că exproprierea se face "pe seama Ministerului Cultelor și Artelor-Comisia Monumentelor Istorice", preciza că respectivul imobil "va fi întrebuițat pentru înființarea unui parc și a unui muzeu istoric care va purta numele de Muzeul «Dinicu Golescu»"¹².

Cum însă, ca și astăzi de altfel, ministerul de resort nu stătea prea bine cu fondurile, trebuia găsit un sponsor serios care să suporte uriașele cheltuieli necesitate de operațiunea de restaurare, dat fiind starea de ruină în care se găseau conacul și dependințele sale. Tot datorită strădaniilor lui George Fotino, doritul sponsor a fost găsit în persoana Institutului Național al Cooperăției. Operațiunile de restaurare au fost conduse de arhitectul Horia Teodoru¹³, în timp ce săpăturile arheologice au fost încredințate, după cum am văzut deja, lui Dinu V. Rosetti.

Astfel au fost salvate de la ruină și transformate în muzeu, în anul 1943, conacul de la Golești și dependențele sale.

Cine are curiozitatea și prilejul de a răsfoi broșura "Casa din Golești" scrisă de George Fotino cu ocazia încheierii restaurării complexului feudal Golești, trăiește o revelație-aceea a păsării Phoenix renăscând din propria cenușă, atunci când privește și compară sugestivele imagini ale diverselor componente ale ansamblului arhitectural înainte și după restaurarea lor.

Aceeași revelație a avut-o, cu siguranță, și George Fotino, martor ocular și participant la evenimente, care-și încheie numita broșură printr-o sugestivă și memorabilă apreciere a ceea ce se realizase prin restaurarea proprietății Goleștilor. "Ce s-a făcut acolo prin înțelegerea și hărnicia Institutului Național al Cooperăției e lucru minunat!"- scrie el. Și continuă: "Casa cea mare și-a ridicat acoperiș nou din șită mărunță, cum fusese odată. Zidurile au fost îndreptate. Odăile mari și-au adunat iarăși podoabele. Portretul Zincăi Golescu împodobește iarăși albul părelui din salonul cu jilțuri din catifea. Chipurile marelui ban Radu Golescu și ale lui Dinicu și Iordache Golescu, chipurile tuturor din neam se află iarăși la locșorul lor, prezidând la reînvierea unei lumi. Mescioara pe care Domnitorul Carol a semnat cel dintâi act al Domniei lui e iarăși acolo, în colțișorul ei din salonul cel mare. Odaia celei dintâi nopți românești a lui Carol I e iarăși ca atunci.

Acareturile - ca un arhondaric în jurul casei - sunt astăzi bucuroase de oaspeți.

Căsuța de la intrare, în care se întemeia cea dintâi școală de învățătură românească, este ridicată iarăși din năruială. O școală de îndrumări cooperatiste și agricole și de învățătură românească pentru copiii de săteni a prins iarăși ființă în școala de pe vremuri a lui Dinicu Golescu...

Casa din Golești și-a deschis iar porțile. Izvorul din poartă dă iarăși apă drumețului însetat. E iarăși viață...

Ce minunat lucru să mai poți zidi într-o vreme ca a noastră! Ce minunată reînviere, într-o vreme stăpânită de duhul morții!"¹⁴.

Într-adevăr, restaurarea ansamblului de la Golești reprezenta o biruință a vieții asupra morții, a ruinei. Și toate acestea se petreceau în vreme de război, iar astăzi, pe timp de pace, ele par a fi imposibile, de domeniul fantasticului. Asistăm neputincioși, dar deseori nepăsători, la transformarea în ruină și din ruină în nimic, în pulbere, a atâtor minunate și prețioase monumente cu valoare istorică, arhitectonică, artistică și documentară. Și mâine ar putea fi prea târziu!

NOTE

1. Gazeta municipală, anul XI, nr. 529 din 12 iulie 1942, p.4.
2. Ibidem.
3. Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, anul XXXV, fasc. 113-114, iulie-octombrie 1942, p. 170.
4. Ibidem, p. 167.
5. Anastasie Iordache, Pe urmele Goleștilor, București, 1982, p.14.
6. Ibidem, p. 15.
7. George Fotino, Casa din Golești, București, 1943, p. 18.
8. Ibidem, p. 10.
9. Ibidem.
10. Monitorul Oficial, nr. 129 din 7 iunie 1939, p. 1.
11. Ibidem.
12. Ibidem.
13. Anastasie Iordache, op. cit., p. 16.
14. George Fotino, op. cit., p. 18.

**QUELQUES DATES CONCERNANT LA
DÉCOUVERTE DU BAIN TURC DE GOLEȘTI**

-Résumé-

Partand d'une nouvelle apparue dans la publication "Gazeta minicipală", l'auteure fait en premier lieu turc quelques considerations d'ordre historique, technique et d'architecture sur le bain du complex de Golești. Ont mentionne que les instalations de chauffage ont été découvertes, par des fouilles archeologiques effectuées, en 1942, par Dinu V. Rosetti.

En suite on présente les amples actions de restauration des années 1942-1943 quand, conformement avec le Décret-loi de 7 juin 1939 toute la propriété de la famille Golescu devait devenir le Musée "Dinicu Golescu".

En fin de compte l'auteure fait des appréciations sur la qualité et l'importance culturelle-nationale de la restauration de tout le complexe y compris le bain turc.